

METODICKÝ POKYN

SEKCE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ke sjednocení postupu orgánů ochrany přírody při stanovení odchylného postupu dle § 5b odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, při prevenci závažných škod na rybářství působených kormoránem velkým (*Phalacrocorax carbo sinensis*) a za účelem ochrany volně žijících živočichů v souvislosti s predací tímto druhem

1. Úvodní ustanovení

Ministerstvo životního prostředí v úzké spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky (dále „AOPK ČR“) připravilo tento metodický pokyn z důvodu potřeby sjednocení výkonu státní správy ve věci stanovení odchylného postupu dle § 5b odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZOPK“), od zákazu uvedeného v § 5a odst. 1 písm. a) ZOPK, tedy od zákazu usmrcování (či odchytu) kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) při prevenci závažných škod na rybářství a za účelem ochrany (ostatních) volně žijících živočichů před dopady predace kormoránem velkým.

Kormorán velký je druhem, u kterého došlo v Evropě od konce 60. let 20. století k populační expanzi (blíže viz bod 3 tohoto metodického pokynu). Česká republika se stala významnou migrační cestou pro početná hejna kormoránů pocházejících ze severozápadní a částečně severovýchodní Evropy a současně došlo i k nárůstu zimujících kormoránů především na nezamrzajících vodních tocích na celém území České republiky. Dochází tak k enormnímu predacímu tlaku na rybí společenstva zejména v období jarní a podzimní migrace a taktéž v zimním období, a to k tlaku jak na ryby v rybochovných zařízeních, tak na rybí společenstva ve vodních tocích (zvláště chráněné druhy ryb nevyjímaje). I přes tyto skutečnosti zůstává kormorán velký druhem, který je spolu se všemi druhy ptáků, vyskytujícími se na evropském území, takzvaně obecně chráněn podle čl. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků (dříve uváděna pod číslem 79/409/EHS, dále „směrnice o ptácích“). Pro možnou obranu, popř. prevenci pomocí odstřelu s cílem předcházení vzniku závažných škod působených kormorány, ať již na rybách v rybochovných zařízeních (na rybnících apod.) nebo na rybách ve vodních tocích, je proto nutné postupovat způsobem, kterým byla transponována ustanovení výše uvedené směrnice, tedy **stanovením odchylného postupu podle § 5b odst. 1 ZOPK od zákazu uvedeného v § 5a odst. 1 písm. a) ZOPK**. Stanovení odchylného postupu ve vztahu k rybochovným zařízením a ve vztahu k vodním tokům (k ochraně volně žijících živočichů, především tedy ryb a jejich společenstev v tocích) má každé svá specifika a vyžaduje v určitých ohledech odlišný přístup. **Tento metodický pokyn tak tam, kde je to nezbytné, odlišuje informace potřebné k postupu v případě rybochovných zařízení a k postupu v případě vodních toků.**

2. Účel metodického pokynu

Tento metodický pokyn byl zpracován za účelem sjednocení a zjednodušení postupu orgánů ochrany přírody (dále „OOP“) při stanovování odchylného postupu dle § 5b odst. 1 ZOPK od zákazu uvedeného v § 5a odst. 1 písm. a) ZOPK, tedy od zákazu volně žijící ptáky, konkrétně kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*), usmrcovat (či odchytávat) jakýmkoli způsobem, a to při prevenci závažných škod na rybářství a za účelem ochrany

(ostatních) volně žijících živočichů před dopady predace kormoránem velkým. Metodický pokyn je vydáván v souvislosti s vyřazením kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů a tedy s přechodem působnosti z krajských úřadů na obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Tyto OOP mají zkušenost s postupem podle § 5b ZOPK v jiných případech, metodický pokyn by jim tak měl přinést upřesnění a metodickou podporu pro postup specificky v případě kormorána velkého.

3. Určení metodického pokynu

Tento metodický pokyn je určen OOP, které jsou oprávněny postupem podle § 5b odst. 1 ZOPK stanovit odchýlný postup od zákazu stanoveného v § 5a odst. 1 písm. a) ZOPK, tj. obcím s rozšířenou působností (podle § 77 odst. 1 písm. f) ZOPK), správám národních parků a chráněných krajinných oblastí (podle § 78 odst. 1 ZOPK) a újezdním úřadům vojenských újezdů (podle § 78a odst. 1 ZOPK).

4. Základní údaje o rozšíření kormorána velkého a o rozsahu škod v rybářství a dopadech na rybí společenstva

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo sinensis*) patří mezi původní evropské ptačí druhy, první zmínky o tomto druhu jsou známy již z období Aristotela (Thompson 1910). V Čechách zaznamenal opakovaný výskyt kormoránů velkých už Balbín (1679) v okolí Litoměřic.

V současné době na území České republiky pravidelně protahuje a lokálně i hnízdí. Početnost kormoránů během roku kulminuje hned několikrát, a to v době podzimního průtahu (říjen a listopad), zimování (prosinec až únor) a jarního průtahu (březen) (Musil 2007), kdy přes území České republiky protahují tisíce jedinců (viz níže). V letních měsících se na území České republiky vyskytují převážně hnízdící jedinci, kteří žijí koloniálním způsobem a v našich podmínkách si staví hnízda na stromech. Hnízdní populace v České republice čítá pouze 350 párů – z hlediska škod tedy nepředstavuje závažný problém. Velikost hnízdní populace, zřejmě i v souvislosti s dosud povolovaným odstřelem (byť aplikovaným mimo hnízdní dobu), zůstává dlouhodobě prakticky beze změn na výše uvedené početnosti (viz tab. č. 1).

kraj	lokalita	2008	2009	2010	2011
Jihočeský kraj	Ženich	203	178	190	147
Jihomoravský kraj	Křivé jezero	85	61	40	3
	Mlýnský rybník	8	-	-	-
	Zámecký rybník	10	12	40	60
	Nové mlýny	7	21	29	33
Ústecký kraj	Odkalovací nádrž u Chomutova	15	28	29	22
Moravskoslezský kraj	PR Kotvice u Studénky	12	12	22	30
CELKEM		340	312	350	295

Tabulka č. 1: Počty hnízdících párů kormorána velkého v České republice v letech 2008–2011 (Musil et al. 2009, 2010, 2011, Musil in verb 2011, 2012).

Během dne se kormoráni drží jednotlivě i v hejnech, ale v noci spávají na stromech na společných nocovištích, ze kterých se každý den vydávají za potravou (nejčastěji do 20 km; Carss et al. 2002). Kormorán velký je téměř výhradně rybožravý pták, převážně se živí rybami o průměrné velikosti 20–25 cm v závislosti na jejich tělesných proporcích (Adámek 2003, Adámek

a Kortan 2002). Kormorán velký je potravním oportunistou (Cramp a Simmons 1997), loví tedy potravu, která je dostupná a pokud hustota ryb poklesne pod určitou mez, tak lokalitu opouští. Současně jde o druh, který v přírodě v současné době nemá přirozeného predátora a stojí tedy na vrcholu potravního řetězce.

Od konce 60. let 20. století dochází v Evropě k expanzi tohoto druhu. Mezi faktory umožňující toto šíření se nejčastěji řadí zvýšení úživnosti vnitrozemských a litorálních vod (zvýšení intenzity produkce akvakultury apod.), legislativní ochrana tohoto druhu na území většiny států Evropy, omezení používání pesticidů a v neposlední řadě i změna klimatických podmínek a charakteristik toků (nezamrzání řek – vliv přehradních nádrží, lidských sídel, regulace a další negativní zásahy do koryt toků apod.). Česká republika je významnou migrační cestou pro ptáky ze severozápadní, ale částečně i severovýchodní Evropy (Cepák et al. 2008). Ochrana severských hnízdišť spolu se změnami v rybochovném hospodaření v Čechách vedla ke zvýšení nejdříve počtu transmigrantů lovicích ryby na stále intenzivněji využívaných rybochovných nádržích. V posledních letech došlo současně k nárůstu zimujících kormoránů, kteří vyhledávají především nezamrzající řeky prakticky po celém území (Musil a Martincová 2004). Podle výsledků mezinárodního sčítání vodních ptáků dosahuje početnost kormorána v České republice v zimních měsících 10 000 – 15 000 jedinců (Musilová et al. 2009). Tento údaj vyjadřuje početnost zjištěnou jednorázovým sčítáním, z hlediska vlivu na rybí společenstva a výši škod je však zásadní celková kumulativní početnost za období tahu a zimování. Zároveň je zřejmé, že počty zimujících ptáků meziročně stoupají, a když zamrznou stojaté vodní plochy, dochází k zvýšení predančního tlaku na nezamrzlých vodních tocích (Musil a Martincová 2004). Zvýšený predanční tlak kormoránů v době, kdy nezamrzlé vodní toky jsou jejich jediným možným lovištěm, se může v případě, že tyto podmínky nastanou po delší období, projevit negativně na rybích společenstvech a vést k jejich devastaci. Udává se, že jeden jedinec denně spotřebuje okolo 400 g ryb (Šťastný et al. 2006) a další množství ryb bývá během lovu napadeno, stresováno a zraněno, přičemž část zraněných ryb poté v důsledku sekundární infekce hyne. Kromě toho je kormorán přenašečem řady významných parazitů ryb a jiných živočichů.

Na základě vyčíslení náhrad škod na rybách poskytovaných dle zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů, po dobu, kdy byl kormorán velký zařazen mezi zvláště chráněné druhy živočichů, lze dovozovat ekonomický rozsah škod na rybářství, resp. rybochovných zařízeních (viz tab. č. 2). Vzhledem ke skutečnosti, že žádost o náhradu uplatňovala pouze část subjektů, jsou souhrnné škody na rybách v rybochovných zařízeních vyšší.

Rok	Částka (v Kč)
2000	0
2001	1 834 018,80
2002	3 350 849,80
2003	9 255 137,70
2004	16 043 782,14
2005	21 326 910,00
2006	23 629 325,53
2007	26 486 395,89
2008	35 960 884,36
2009	38 308 109,67
2010	40 988 709,31
2011	40 653 449,00

Tab. č. 2: Výše náhrad škod způsobených kormoránem velkým

Z hlediska povolení odchylného postupu v rámci správního řízení je však nutné posuzovat pravděpodobnost a závažnost vzniku škody ve vazbě na majetek konkrétního žadatele, resp. náklady konkrétního uživatele rybářského revíru (viz dále kap. 5.4.1.2). Dopady na jednotlivé provozovatele se liší nejvíce v závislosti na lokalizaci rybochovných zařízení ve vztahu k oblastem, kde dochází k nejvyšší koncentraci protahujících a zimujících kormoránů, v závislosti na druhu obsádky, meziročně v závislosti na délce trvání ledové pokrývky na rybnících a na dalších faktorech. V případě dlouhodobější přítomnosti kormoránů na rybochovném zařízení (více než týden) může v závislosti na podmínkách a druhu obsádky docházet ke vzniku závažných škod i při nízké početnosti hejn (pod 10 jedinců). V podmínkách České republiky je s ohledem na akční rádius tažných hejn kormoránů riziko vzniku škody na většině rybochovných zařízení a téměř na všech tocích s parametry umožňujícími kormoránům lov ryb.

Kormorán je velmi přizpůsobivý druh a cíleně využívá člověkem pozměněné vodní plochy, zatímco rybí společenstva jsou naopak v takovém prostředí silně znevýhodněna (upravené vodní toky, změna hydrologického režimu vodních toků, tepelné znečištění atd.). Přestože je třeba brát v úvahu, že kormoráni nejsou zdaleka jedinou příčinou klesajícího trendu rybích obsádek ve vodních tocích (Čech a Hladík 2005), je patrné, že predanční tlak kormoránů může mít za určitých okolností negativní dopad na společenstva, ve kterých se vyskytují typické druhy ryb pro jednotlivá rybí pásma, a současně negativní dopad na zvláště chráněné druhy ryb, případně i na organismy vázané na ryby jakožto hlavní zdroj potravy. Zimující tažné populace kormoránů jsou schopny ulovit a zkonzumovat podstatnou část rybí populace v toku, včetně původního cenného společenstva reofilních druhů ryb. Zvláště negativně působí kormoráni na pstruhových tocích, kde se vyskytují krátkověké druhy původních ryb, jako je lipan podhorní a pstruh obecný. Predací kormorána v tocích lipanového a pstruhového pásma dojde k vymizení preferovaných velikostí lovených ryb (10 – 40 cm) (Kohl 2004) a značně ovlivní (naruší) strukturu této rybí populace. Populace lipana a pstruha pak není schopna přirozené reprodukce ani ji nejde uměle rozmnožovat, neboť v tocích není dostatek generačních ryb potřebných k získávání pohlavních produktů (jikry, mlíčí). V podmínkách České republiky jsou rybí společenstva ve vodních tocích ovlivňována každoročním vysazováním odchovaných násad mnoha druhů ryb, udává se však, že z celkových 65 druhů ryb vyskytujících se v našich tekoucích vodách přibližně 48 % druhů není předmětem vysazování, pravidelně a často je pak vysazováno 33,8 % druhů (Jurajda et al. 2010). Kromě rybářsky neobhospodařovaných druhů je zároveň převážná většina druhů ryb uměle vysazovaných schopna se v přírodním prostředí dále rozmnožovat. Např. v oblasti soutoku Moravy a Dyje byla potvrzena přirozená reprodukce u 27 druhů z celkových 44 (Valová et al. 2006), na dolním toku české části Labe byla potvrzena přirozená reprodukce u 16 druhů (13 původních) z celkových 21 (Gaumert et al. 2008). Analýzou potravní složky kormoránů na horním toku Vltavy pod Vyším Brodem bylo navíc zjištěno, že kormoráni zdaleka nepreferují rybářsky cenné druhy ryb, resp. konzumují nejpočetněji zastoupené druhy ryb odpovídající velikosti – významnou složkou potravy jsou tedy i doprovodné druhy ryb (např. plotice obecná, jelec tloušť, okoun říční, ouklej obecná; Čech a Hladík 2005). Podobné závěry vyplynuly ze studie na zimovišti kormoránů v Praze (ježdík obecný, plotice obecná, hrouzek obecný, jelec tloušť a jelec proudník; Andreska et al. 2007). Ze zvláště chráněných druhů byla v potravní složce ve studii Čecha a Hladíka (2005) zaznamenána vranka obecná.

5. Postup řízení o povolení (stanovení) odchylného postupu dle § 5b odst. 1 ZOPK

5.1 Legislativní rámec

Kormorán velký je spolu se všemi druhy ptáků, vyskytujícími se na evropském území, obecně chráněn podle § 5a ZOPK, který je transpozicí čl. 5 směrnice o ptácích. Ustanovením § 5a odst. 1 ZOPK je mj. stanoven zákaz úmyslně volně žijící ptáky usmrcovat nebo odchytávat jakýmkoli způsobem (s výjimkou lovných druhů stanovených dle zákona o myslivosti, resp. v návaznosti na přílohu II směrnice o ptácích a § 5a odst. 4 ZOPK vyhláškou č. 166/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Od zákazů je možné se odchýlit postupem stanoveným § 5b ZOPK, a to v případech, resp. z důvodů uvedených v odst. 1 tohoto ustanovení a za předpokladu, že neexistuje jiné uspokojivé řešení. Mezi důvody, pro něž je možné odchylný postup povolit (stanovit), patří prevence závažných škod na rybářství a také zájem ochrany (jiných) volně žijících živočichů. Ustanovení § 5b odst. 3 ZOPK dále specifikuje požadavky na obsah rozhodnutí a § 5b odst. 5 ZOPK stanoví povinnost zpětného hlášení o naplňování odchylného postupu (v návaznosti na reportingovou povinnost ČR).

Řízení o povolení odchylného postupu je návrhové a je zahájeno dnem doručení žádosti místně příslušnému OOP. OOP vede správní řízení pouze v rozsahu podané žádosti. Žadatel by měl proto ve své žádosti uvést konkrétní údaje jako např. konkrétní důvod dle § 5b odst. 1 ZOPK (viz dále).

Pro úplnost je nutné uvést, že s ohledem na stav celoevropské populace kormorána velkého by použití neletálních metod (různé formy plašení) u tažných a zimujících jedinců nemělo vést k vyrušování, které by bylo významné z hlediska cílů směrnice o ptácích, tedy porušení zákazu dle § 5a odst. 1 písm. d) ZOPK. Plašení tažných a zimujících jedinců kormorána velkého tak nevyžadují stanovení odchylného postupu podle § 5b ZOPK. Odlišná situace je v případě hnízdních kolonií, kde by výraznější vyrušování během období rozmnožování mohlo celkový stav druhu (zejména z hlediska jeho distribuce v rámci areálu) a tedy cíle směrnice již ovlivnit. Vyrušování během období rozmnožování je navíc zakázáno i podle § 9 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (kormorán velký je zařazen podle § 2 písm. c) zákona o myslivosti mezi tzv. nelovnou zvěř). Plašení kormoránů taktéž může vést k vyrušování jiných druhů ptáků, které v závislosti na stavu jejich populace může představovat vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích. Je-li takové plašení nezbytné, je nutné tyto případy řešit individuálně formou odchylného postupu pro dotčené druhy.

5.2 Žádost o povolení odchylného postupu

Návrh na zahájení řízení, který adresuje žadatel správnímu orgánu, musí obsahovat náležitosti vyplývající z § 37 a § 45 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále „správní řád“)

Z žádosti musí být patrné, kdo podání činí, které věci se týká a co se navrhuje. Nejedná se přitom pouze o obecné náležitosti, ale s ohledem na formulaci zákazů stanovených § 5a odst. 1 ZOPK i důvodů pro povolení podle § 5b odst. 1 ZOPK, případně požadavků na obsah rozhodnutí dle § 5b odst. 3 ZOPK je nezbytné, aby z podání bylo zřejmé, z jakých důvodů je podáváno, jak jsou dle žadatele naplněny zákonné podmínky pro povolení odchylného postupu (tedy především proč v daném případě dle žadatele neexistuje jiné řešení, případně zda jiné řešení zkoušel aplikovat), jaká intenzita zásahu je požadována (předpokládané počty jedinců, jež by měli být odloveni pro zajištění prevence škody či snížení dopadů na volně žijící živočichy) a další upřesnění nezbytné pro formulaci obsahu rozhodnutí dle § 5b odst. 3 ZOPK (tedy zejména specifikaci místa,

návrh termínu a způsobu provedení). Jedná se o řízení dispoziční a je v zájmu žadatele, aby předložil veškeré podklady, kterými prokáže splnění zákonných podmínek pro povolení odchýlného postupu dle § 5b odst. 1 ZOPK a upřesnil rozsah řízení. Žadatel tak činí i v rámci součinnosti poskytované OOP při opatrování podkladů pro vydání rozhodnutí dle § 50 odst. 2 správního řádu. V žádosti žadatel uvede zejména:

- specifikaci druhu, případně počtu jedinců, pro které požaduje povolení výjimky (ve vazbě na § 5b odst. 3 ZOPK),
- zdůvodnění a popis svého požadavku ve vztahu k § 5b odst. 1 ZOPK (uvedení důvodu pro povolení odchýlného postupu, tj. zda se žádá z důvodu prevence závažných škod v rybářství nebo za účelem ochrany volně žijících živočichů a uvedení, zda a jak je dle žadatele daný důvod v konkrétním případě naplněn),
- místní specifikaci požadavku,
- časovou rozvahu svého záměru,
- navrhovaný postup (metoda) - upřesnění předpokládaného způsobu naplňování výjimky
- podle potřeby doplnění dalších dokumentů a materiálů. Žadatel má právo doplňovat důkazy ve prospěch své žádosti, které vedou k hodnocení žádosti. Takovými materiály mohou být s ohledem na důvod žádosti údaje o druhové a věkové skladbě rybí obsádky či celkovém plánu hospodaření, míře škod vzniklých v minulosti, míře běžných provozních ztrát, v rybářských revírech údaje o zarybnovacím plánu, složení rybího společenstva ve vodním toku, počty zimujících kormoránů, marně vynaložené náklady na opětovné zarybnění vodního toku, což může dokládat závažnost škody na rybářství i v případě revírů apod.

5.3 Podklady

OOP opatřuje a následně šetří podklady pro vydání rozhodnutí, a to zejména s ohledem na zdůvodnění žádosti.

OOP posuzuje oprávněnost žádosti a v rámci toho zejména vyhodnocuje, zda jsou naplněny podmínky pro povolení odchýlného postupu dle § 5b odst. 1 ZOPK, mimo jiné tedy i to, zda hrozí vznik závažné škody na rybářství a potřeba její prevence nebo potřeba ochrany volně žijících živočichů. Škoda, ať již na rybářství nebo na volně žijících živočiších, vzniká zpravidla v důsledku kumulativního vlivu predace po celou zimní sezónu nebo po celé jarní či podzimní období tahu a aktuální početnost může mít maximálně indikativní povahu. Z toho důvodu je důležité sledovat početnosti kormoránů velkých i v předchozích sezónách. Jelikož jde o mobilní druh (v době zimování s neteritoriálním chováním), jehož přítomnost na lokalitě je ovlivněna klimatickými podmínkami a potravní nabídkou, dochází k přeletům a nepravidelným fluktuacím mezi jednotlivými lokalitami. Proto OOP vždy pracuje s relativní početností.

Při vyhodnocování trendů početnosti zimujících populací kormoránů velkých doporučujeme vycházet z údajů zimního sčítání vodních ptáků (viz tabulka č. 3 a také příloha č. 1 – Musil et al. 2009, 2011, Musilová et al. 2009, 2010, 2011). Současně je vhodné, aby se OOP obrátil na příslušné krajské středisko AOPK ČR, místní ornitology a jiné odborníky na danou problematiku za účelem zjištění informací o početnosti na lokální úrovni. Podkladem rovněž mohou být myslivecké statistiky a samozřejmě údaje, které je schopen dodat žadatel v rámci součinnosti nebo předkládání důkazů (vlastní sledování, fotodokumentace aj.). V každém případě je důležité vycházet z údajů, při jejichž sběru byla použita vhodná metodika sčítání, při které nedochází k opětovnému započítávání přelétajících jedinců.

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Karlovarský kraj	159	188	194	134	248	170	318	129
Plzeňský kraj	232	251	974	536	889	472	1235	960
Ústecký kraj	1531	1493	1131	1201	1252	1669	1154	769
Liberecký kraj	187	0	22	12	17	18	92	116
Praha	759	838	750	562	445	1681	1005	597
Středočeský kraj	1656	2300	2592	2553	2400	1387	2322	2003
Jihočeský kraj	227	263	157	150	493	612	396	326
Královéhradecký kraj	129	18	192	43	221	124	263	417
Pardubický kraj	32	161	152	516	278	272	49	273
Jihomoravský kraj	903	1431	1192	1976	3586	1690	2860	604
Vysočina	60	8	150	27	19	122	10	65
Zlínský kraj	691	66	271	180	309	148	715	752
Olomoucký kraj	389	285	1473	174	1689	1160	1025	284
Moravskoslezský kraj	293	1450	123	735	936	267	477	505
CELKEM	7248	8752	9373	8799	12782	9792	11921	7800

Tabulka č. 3: Počty zimujících kormoránů zaznamenané v lednu v jednotlivých krajích ČR (údaje z mezinárodního sčítání vodních ptáků v ČR z let 2004–2011). Kormoráni mezi jednotlivými kraji/regiony České republiky spíše přelétají, přičemž dochází k nepravidelným fluktuacím.

Pozn. 1: Zimní mezinárodní sčítání vodních ptáků probíhá pouze dva dny v lednu. Získané údaje tedy vyjadřují početnost zjištěnou jednorázovým sčítáním a s ohledem na termín sčítání indikují především stav v době zámru rybníků (údaje jsou tak využitelné především v případě vodních toků). Zjištěné údaje mají význam z hlediska sledování trendů na úrovni ČR, případně jednotlivých krajů, z hlediska vlivu na rybí společenstva a výši škod je však zásadní celková kumulativní početnost za období tahu a zimování.

Zimní mezinárodní sčítání poskytuje jedinou informaci, kterou lze jako podklad využít pro celé území ČR. V rámci řízení o povolení odchylného postupu je nicméně třeba doplnit tyto informace údaji získanými na lokální úrovni, popř. v časovém úseku pokrývajícím také období migrace.

Pozn. 2: Uvedené údaje byly shromážděny v rámci grantu VaV MŽP ČR SP/2d3/109/07 „Dlouhodobé změny početnosti a distribuce vodních ptáků v České republice ve vztahu ke změnám klimatu a životního prostředí“.

Při opatřování podkladů je doporučeno vzít v potaz základní údaje o biologii kormorána velkého, publikované v odborné literatuře (viz seznam literatury), některé údaje jsou rovněž zmíněny v kapitole 4. tohoto metodického pokynu „Základní údaje o rozšíření kormorána velkého a o rozsahu škod v rybářství a dopadech na rybí společenstva“. Ke zvážení rizika vzniku závažné škody v rybářství nebo na zájmu ochrany jiných živočichů a společenstev jde zejména o údaje o druhu a množství přijímané potravy, etologii, prostorové distribuci, výskytu chráněných druhů ryb v jednotlivých lokalitách apod.

Dalšími podklady pro posouzení žádosti jsou údaje o složení rybí obsádky, plány hospodaření, zarybňovací plány a evidence o dosaženém hospodářském výsledku. Tyto údaje si OOP v rámci součinnosti úřadů vyžádá od orgánu státní správy rybářství nebo mohou být poskytnuty žadatelem. Orgán státní správy rybářství při stanovení způsobu hospodaření v rybářském revíru zohledňuje ekologický charakter rybářského revíru a dosavadní skladbu rybí obsádky dle § 7 vyhlášky č. 197/2004 Sb. Zároveň vede evidenci o hospodaření a dosažení hospodářského výsledku v rybářském revíru (viz příloha č. 5 vyhlášky č. 197/2004 Sb.).

Vlastní-li žadatel údaje ze zkušebních odlovů či jiných studií o druhovém složení dotčeného vodního toku, je vhodné, aby je poskytl OOP jako upřesňující materiály. Cenné údaje lze získat z publikace Hanel L., Lusk S.: *Ryby a mihule České republiky. Rozšíření a ochrana. ČSOP Vlašim, 2005.* V případě evropsky významných druhů ryb a mihulí je možné použít také data o rozšíření

jednotlivých druhů z internetových stránek www.biomonitoring.cz a v případě zvláště chráněných, případně i dalších druhů ryb také z Nálezové databáze AOPK ČR.

Je-li žádost zdůvodněna v zájmu předcházení závažných škod v rybářství, pro posouzení jsou potřebné i údaje dokládající rozsah možné škody ve vztahu k celkovým výsledkům daného hospodářského subjektu (srovnání, zda hrozí škoda srovnatelná s běžnými provozními ztrátami nebo vyšší) a v případě rybářských revírů případně dokládající míru marně vynaloženého úsilí a nákladů na dodatečné zarybňování vodního toku. Tyto údaje je možné získat pouze od žadatele.

5.4 Správní úvaha

Odchylný postup od zákazů uvedených v § 5a odst. 1 ZOPK lze povolit (stanovit) za splnění následujících kumulativních podmínek uvedených v § 5b odst. 1 ZOPK:

- odchylný postup lze podle § 5b odst. 1 ZOPK mj. **povolit při prevenci závažných škod v rybářství nebo za účelem ochrany volně žijících živočichů** – blíže viz bod 5.4.1 tohoto metodického pokynu;
- a zároveň v případě, že **neexistuje jiné uspokojivé řešení** - blíže viz bod 5.4.2 tohoto metodického pokynu;

Pozn.: S ohledem na účel metodického pokynu zde nejsou uvedeny další důvody pro povolení, jako např. pro účely výzkumu a vzdělávání – pro tyto účely platí principy a postupy uvedené v tomto metodickém pokynu obdobně, nicméně podklady a odůvodnění bude mít samozřejmě odlišný charakter.

5.4.1 Hodnocení důvodů pro povolení odchylného postupu

V obou případech, tedy v případě prevence škod i zájmu ochrany (ostatních) živočichů, při hodnocení důkazů OOP zohlední míru (či riziko) predančního tlaku kormorána velkého na rybí obsádku rybochovného zařízení, resp. ichtyofaunu dotčeného úseku vodního toku (dospělý jedinec spotřebuje cca 400 g ryb za den; Šťastný et al. 2006). Údaje o aktuální početnosti je nutné považovat za indikativní (viz výše), a to i v případě informací o početnosti kormorána velkého z mezinárodního sčítání vodních ptáků (viz tabulka č. 3) a o distribuci populací v krajině (viz příloha č. 1 - Musilová et al. 2009), která se mění mezi lety v závislosti na klimatických podmínkách a s ohledem na termín sčítání indikuje především stav v době zámruzu rybníků (údaje jsou tak využitelné především v případě vodních toků). Z těchto důvodů je proto vhodné kombinovat informace o početnosti z více zdrojů jako jsou např. ornitologické studie zadané OOP, vlastní terénní šetření, myslivecké statistiky, dokumentace vedená žadatelem apod.

V případě rybochovných zařízení ovlivňuje významnost a rozsah hrozící škody skladba rybí obsádky. U vodních toků OOP dále bere v potaz morfologii toků (v rozsahu dle žádosti). Vzhledem k lovecké strategii kormorána velkého, kterou je potápění se za kořistí, nejsou jeho přítomností příliš ohroženy mělké úseky toků (toky s přibližnou hloubkou méně než 20 cm, bez hlubších úseků, tůní apod.). Zároveň OOP zhodnotí úpravy toků, protože přírodě blízké toky většinou poskytují pro rybí společenstva dostatek úkrytů. Nejvyšší predanční tlak je vyvíjen na místa v tocích, která nezamrzají, a kde se v zimních měsících shromažďují ryby (okolí jezů, výpustí z údolních nádrží, malých vodních elektráren, vyústění elektrárenských kanálů, čističek odpadních vod, drenů apod.) a v úsecích s technicky upraveným korytem, v nichž jsou rybí společenstva více zranitelná právě z důvodu nedostatku přirozených úkrytů.

5.4.1.1 Povolování odchylného postupu v zájmu ochrany volně žijících živočichů

Při úvaze, zda organismy ve vodních tocích jsou volně žijícími živočichy, se vychází z § 3 odst. 1 písm. d) ZOPK (volně žijícím živočichem je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody). Jsou jimi tedy přirozeně se rozmnožující ryby ve vodních tocích.

OOP při posuzování podkladů bere v úvahu složení rybího společenstva, zda se jedná svým složením a denzitou o přírodě blízké rybí společenstvo a jestli by se bylo schopno samovolně udržet v přírodních podmínkách. Vycházet při tom může z údajů o zarybnění poskytnutých žadatelem nebo orgánem státní správy rybářství, z ichtyologických průzkumů apod. (viz kap. 5.3). Z hlediska ochrany přírody je třeba vnímat jako zásadní ochranu takových rybích společenstev, v nichž se vyskytují typické druhy ryb pro jednotlivá rybí pásma, které jsou součástí ekosystému vodního toku bez záměrné činnosti člověka, dále úseků vodních toků, kde se hospodářství extenzivním způsobem a zásahy do rybích společenstev jsou minimální, a také úseků, které jsou svým charakterem přírodě blízké. Dalším zájmem ochrany přírody je ochrana těch částí vodních toků, kde predace kormoránů může nepříznivě ovlivnit stav předmětu ochrany maloplošných zvláště chráněných území nebo evropsky významných lokalit. Stejně tak je důležité zajistit ochranu toků tam, kde se nacházejí zvláště chráněné druhy ryb, u nichž by mohlo zvýšeným predacním tlakem kormorána velkého dojít k výrazným ztrátám. Výše uvedená hlediska je nutné při hodnocení důkazů vzájemně kombinovat a porovnávat. Další a odlišná hlediska jsou pak u vodních toků/revírů posuzována v případě povolení z důvodu prevence škod v rybářství (viz dále).

Na základě zjištěných skutečností OOP vyhodnotí, zda je naplněn důvod pro povolení odchylného postupu z důvodu ochrany (ostatních) volně žijících živočichů.

5.4.1.2 Povolování odchylného postupu v zájmu prevence závažných škod v rybářství

Škodu v rybářství je možné vnímat ve dvou úrovních, a to jako škodu v rybníkářství či akvakultuře a škodu ve volných vodách. Majetková škoda na rybách vzniká pouze při hospodaření v oblasti rybníkářství, ale škodou v rybářství ve volných vodách (na vodních tocích) není myšlena škoda na rybách, resp. na majetku. Škodou zde mohou být náklady, které poškozený ze svého majetku vynaložil zbytečně, aniž se s nimi dostavil očekávaný výsledek, či které musel použít na reparaci stavu vyvolaného škodnou událostí (marně vynaložené náklady). Takovými zbytečnými náklady mohou být např. výdaje, které subjekt rybářského práva vynaložil ze svých prostředků na doplnění stavu ryb (zarybnění) ve vodních tocích, v nichž vykonával rybářské právo, přestože mu k rybám samotným nesvědčilo vlastnické právo. Tato úvaha vychází ze tří rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 25 Cdo 540/2003, 25 Cdo 3206/2007 a 25 Cdo 3961/2009, která uvádějí, že vlastnické právo k rybám v tekoucích vodách (na rozdíl od ryb v rybnících) není možné, protože neulovené ryby ve vodních tocích se považují za „věc ničí“ (*res nullius*). Ztráta dosud neulovených ryb žijících ve vodních tocích v důsledku predace tudíž nemůže představovat snížení majetkového stavu (škoda) oprávněného subjektu rybářského práva, neboť ten ryby k okamžiku jejich ztráty nevlastnil, protože vlastnické právo k uloveným rybám a vodním živočichům vzniká až jejich ulovením (§ 2 písm. f) zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství). V rozsudku sp. zn. 25 Cdo 540/2003 je konstatováno, že majetková újma není rovna pouze skutečné škodě, ale její součástí je také ušlý zisk oprávněného subjektu rybářského práva, tedy očekávaný majetkový prospěch, kterého by tento subjekt ulovením ryb dosáhl, pokud by nebyly dříve zkonsumovány (v judikovaném případě) vydrou. Výši ušlého zisku soud vyčíslil tak, že od předpokládané hodnoty naložených ryb odečetl náklady, které by při normálním běhu věci musely být na tento lov vynaloženy. Není však příliš zřejmé, z čeho by měla být odvozována předpokládaná hodnota naložených ryb. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3206/2007 a 25 Cdo 3961/2009

uvádí, že za skutečnou škodu mohou být považovány též „náklady, které poškozený ze svého majetku vynaložil zbytečně (např. aniž se dostavil s nimi očekávaný výsledek)“, tedy podle Nejvyššího soudu také „výdaje, které subjekt rybářského práva vynaložil ze svých prostředků na doplnění stavu ryb (zarybnění) ve vodních tocích, k nimž vykonával rybářské právo, byť mu k rybám samotným nesvědčilo vlastnické právo“. Nejedná se tudíž o škodu „na rybách“, ale obecně o škodu, která vznikla subjektu rybářského práva na jeho majetku (jehož součástí samotné neuložené ryby ovšem rozhodně nejsou).¹

Při povolování odchylného postupu z důvodu prevence závažných škod v rybářství v případě rybochovných zařízení (a z větší části i v případě škod v rybářství v případě vodních toků) je vhodné vycházet z následujících obecných tezí převzatých (upravených a okomentovaných) z návrhu doporučení Evropské komise „*Great Cormorant: Derogations under the article 9 of the Birds Directive*“:

- závažná škoda je relativním pojmem a musí být posuzována ve vztahu ke konkrétním podmínkám v daném místě (oblasti);
- povolení odchylného postupu je možné z důvodu prevence závažné škody a proto nejde jen o odpověď na již způsobenou škodu, ale také na pravděpodobnost, že se to (nově či opět) stane v důsledku absence akce;
- odchylný postup může být uplatněn jen tam, kde ke škodě dochází nebo kde hrozí (tj. v případě predace obsádek resp. na produkčních zařízeních, v období, kdy je riziko predace ryb, tedy v době, kdy nedochází k zámrazu hladiny apod.);
- z hlediska závažnosti nutné brát v úvahu pravděpodobnost vzniku škody (nejedná-li se o případy již existujících škod – zkušenost z minulosti a v obdobných případech je však relevantní) a rozsah vzniklé či hrozící škody;
- závažná škoda je v případě produkčního rybářství vztahována k ekonomickým dopadům na podnikání (hospodaření) rybářského subjektu a pojem škody na rybářství tedy v tomto případě úzce souvisí s ekonomickým výsledkem (v případě rybářských revírů pak s ekonomickými dopady souvisejícími s marně vynaloženými náklady na zarybnění - viz dále);
- závažná škoda v rybářství tedy vede nebo by mohla vést v případě produkčních rybochovných zařízení k přímým či nepřímým ekonomickým ztrátám nebo ke ztrátě hodnoty majetku, případně ke ztrátě produkce (tj. závažnou škodu představují ztráty zisku, zvýšené výdaje nebo ztráty příjmů či snížení hodnoty majetku);
- škoda na majetku (v tomto případě tedy na nasazených rybách) by měla být zřejmá - v případě zdůvodnění žádosti o povolení odchylného postupu již v minulosti vzniklými škodami by tedy mělo být prokazatelné, že vznikly působením kormorána (měl by např. existovat záznam o přítomnosti určitého počtu kormoránů, z něhož lze dovodit množství zkonzumovaných ryb atp.) a v žádosti čistě z důvodu prevence závažných škod, tedy v případě rizika vzniku škod, by mělo být zřejmé, že její vznik

¹ Pro úplnost je třeba dodat, že všechny tři zmiňované rozsudky vycházely z právního stavu před vydáním zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů, kdy existovala pouze úprava v zákoně č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož škody způsobené zvěří (tedy mj. i vydrou říční či kormoránem velkým), jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát. Tehdejší úprava obsahovala odlišné podmínky, jež musely být pro naplnění nároku na náhradu škody splněny, než jaké obsahuje současná platná právní úprava v zákoně č. 115/2000 Sb. Tento zákon v § 2 písm. b) definuje „škodu“ způsobem odchylným od občanského zákoníku jako „újmou způsobenou vybraným živočichem uvedeným v § 3 na životě nebo zdraví fyzické osoby anebo na majetku osob uvedeném v § 4 písm. b) až i)“. V § 4 písm. b) až i) jsou vyjmenovány jednotlivé předměty náhrady škody včetně „ryb“ uvedených v písm. d). Pro přiznání nároku na náhradu škody podle zákona o náhradách je jednoznačně nutné, aby došlo ke škodě „na rybách“ (viz ustanovení § 4 písm. d) citovaného zákona), tj. ke škodě skutečné. Náhrada ušlého zisku (a vlastně obecně náhrada jakékoliv „jiné“ škody na majetku oprávněného subjektu rybářského práva než „na rybách“) není předmětem úpravy zákona č. 115/2000 Sb., který s náhradou jiné než skutečné škody vůbec nepočítá.

skutečně hrozí (tj. existuje určitá míra pravděpodobnosti vzniku závažné škody, nejen náhodná možnost); škoda na majetku musí být zároveň považována za závažnou (v tomto ohledu Evropský soudní dvůr v rozsudku č. 247/85 uvádí, že cílem odchylného postupu není prevence ve vztahu k „malé škodě“);

- závažná škoda by neměla souviset či být ovlivněna ztrátami v rámci běžného podnikatelského rizika, resp. provozními a jinými ztrátami (tyto jiné ztráty je tedy nutné odlišit, resp. stanovit, jaká je jejich míra a co ji již přesahuje).

Uvedený návrh doporučení Evropské komise blíží specifikaci, jak vyhodnocovat závažnost škody, neobsahuje. Z hlediska pravděpodobnosti vzniku škody však již bylo výše konstatováno (viz kap. 4), že v podmínkách České republiky je s ohledem na akční rádius tažných hejn kormoránů riziko vzniku škody ve všech rybníkatých oblastech a téměř na všech tocích s parametry umožňujícími kormoránům lov ryb (toky s přibližnou hloubkou více než 20 cm, resp. úseky s těmito parametry, s hlubšími tůněmi apod.). Pro stanovení rozsahu škody lze na základě uvedených tezí jako možný přístup pro určení hranice závažné, či naopak malé škody ve smyslu výše zmíněného rozsudku Evropského soudního dvora, zvolit srovnání s běžnými provozními ztrátami. Ty se podle dostupné literatury (viz např. Hartvich, Vácha & Flajšhans 2002) v závislosti na aktuálních podmínkách pohybují v rozsahu 5 - 20 %. Do provozních ztrát jsou zpravidla zahrnovány i ztráty působené rybožravými predátory, a tak je nutné vycházet spíše ze spodní hranice uvedeného intervalu. V optimálním případě tedy žadatel upřesní (viz kap. 5.2), co považuje za závažnou škodu ve vztahu k běžným provozním ztrátám a jaké tedy jsou tyto provozní ztráty na konkrétních obhospodařovaných rybochovných zařízeních (nejlépe formou odhadu dlouhodobějšího průměru tak, aby byly vyloučeny meziroční výkyvy).

Při povolování odchylného postupu z důvodu prevence závažných škod v rybářství v případě vodních toků (rybářských revírů) OOP také zhodnotí míru predančního tlaku kormorána velkého na rybí společenstva daného úseku vodního toku a přitom tyto údaje porovná se zarybňovacími plány (v návaznosti na způsob hospodaření a zarybňovací povinnost, jež jsou stanoveny dle § 11 odst. 1 písm. b/ a c/ zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství), s evidencí o dosaženém hospodářském výsledku v dotčeném revíru (pro přesnější údaje je důležité sledovat delší časovou řadu) a případně i s údaji o dodatečných nákladech, které musel žadatel vynaložit v rámci opětovného zarybnění v předchozích letech. OOP vyhodnotí, zda v důsledku těchto nákladů hrozí žadateli vznik závažné škody na rybolovu a zda by tedy bylo možné výjimku povolit. Do hodnocení závažnosti škody by měl být zahrnut rovněž očekávaný výtěžek (je-li v rybářském revíru k dispozici statistika návštěvnosti a úlovků). Pokud jsou úlovky v důsledku predace kormoránem výrazně sníženy, klesá i atraktivita provozované činnosti rybolovu. Případy, kdy se uplatní důvod prevence škody v rybářství na vodních tocích (v revírech), mohou nastat zejména v lokalitách, v nichž je vynakládáno zvýšené úsilí na zarybňování a zároveň je zde vysoká míra predace kormorány s ohledem na stav toku (upravené toky s nedostatkem úkrytů, úseky pod vodními díly s pozmeněným teplotním režimem a zvýšenou koncentrací ryb apod.). V těchto případech dochází ke znehodnocení vynaloženého úsilí, případně jsou vynakládány dodatečné náklady na zarybnění.

5.4.2 Neexistence jiného uspokojivého řešení

OOP zhodnotí, zda neexistuje jiné uspokojivé řešení. Na základě dosavadních zkušeností i provedených studií je zřejmé, že neletální opatření jako např. použití sítí apod. je možné pouze u menších, zpravidla intenzivních rybochovných zařízení (sádky aj.) a další metody (pochůzky, akustické a vizuální plašiče) jsou rovněž využitelné jen v omezené míře (opět spíše na menších vodních plochách). Na vodních tocích nelze z hlediska efektivity, ceny a pracnosti neletální metody prakticky vůbec uplatnit (Carss et al. 2002). Veškerá opatření (ať již usmrcování či plašení) je

vhodné doplnit prostředky k zvýšení ochrany ryb jako je instalace pontonových úkrytů pro ryby ve vodních nádržích (rybnících), tvorba břehových úkrytů, zachovávání litorálních porostů či zvyšování celkové morfologické pestrosti vodních toků.

5.4.3 Další součástí správní úvahy

OOP by měl rovněž identifikovat úseky toků či oblasti, kde by povolený odstřel a plašení kormoránů mohlo naopak způsobit negativní ovlivnění jiných zájmů ochrany přírody. Jedná se zejména o úseky s významnými shromaždišti a zimovišti vodních ptáků a na zimovištích zvláště chráněných druhů z důvodu nadměrného rušení a ohrožení těchto druhů. OOP při tom vychází z vlastních znalostí a případně z dalších údajů, jako jsou např. data z Mezinárodního sčítání vodních ptáků (www.iwccz.wz.cz) nebo je možné se dotázat na příslušném středisku AOPK či pobočce České společnosti ornitologické. Odstřel (případně plašení) je třeba rovněž vyhodnotit ve vztahu k nárokům předmětů ochrany zvláště chráněných území tak, aby nedošlo k jejich ohrožení a porušení základních či bližších podmínek ochrany (v takovém případě by bylo nezbytné řízení i v této věci). Obdobně v návaznosti na § 45g ZOPK je nutné vážit dopady činnosti i v případě evropsky významných lokalit a ptačích oblastí. Tyto skutečnosti, kromě samotného zájmu na ochraně kormorána velkého, OOP zvažuje v rámci správní úvahy v řízení o povolení odchylného postupu. OOP může případně odchylný postup z těchto důvodů nepovolit anebo takové úseky (části území) v rámci podmínek rozhodnutí z povolení vyjmout či upravit pro tyto části území odlišně podmínky z hlediska termínů apod.

5.5 Výrok rozhodnutí

5.5.1 Obecné náležitosti výroku rozhodnutí:

- označení subjektu, kterému je odchylný postup povolován (viz § 37 odst. 2 SR),
- označení ustanovení, podle kterého je odchylný postup povolován, tj. § 5b odst. 1 ZOPK – *s písemným uvedením konkrétního důvodu uvedeného v tomto ustanovení,*
- označení zákonných zákazů, ze kterých je výjimka povolována (dle § 5a odst. 1 ZOPK) – *tj. uvedením usmrcování, případně dalších, jsou-li předmětem řízení,*
- specifikace množství jedinců kormorána velkého, na které se odchylný postup vztahuje – *viz návrh podmínek rozhodnutí v bodě 5.5.2 (uvedení poměrného počtu jedinců, jež je možné odstřelit),*
- vymezení místa (rybníku, oblasti, vodních toků či jejich úseků, revírů), kde je odchylný postup povolován (*případně s výčtem a vymezením lokalit, kde je jeho uplatnění omezeno např. s ohledem na výskyt jiných citlivých druhů,*
- stanovení časových okolností naplňování odchylného postupu (denní doba; v případě víceleté platnosti rozhodnutí roční období, resp. kalendářní měsíce, kdy lze odchylný postup uplatňovat),
- způsoby a metody, jakými má být povolená činnost realizována - *specifikace způsobů lovu přípustných dle zákona o myslivosti, případně jiných metod, jež jsou předmětem řízení,*
- podmínky, které vedou k minimalizaci negativních vlivů činnosti - *zejména podmínky vedoucí ke snížení rušení jiných druhů apod.,*
- podmínky kontroly (např. vedení předepsané evidence při provádění odstřelu apod.),

- omezení časové platnosti rozhodnutí (dle vlastního uvážení OOP).

5.5.2 Návrh podmínek pro povolení výjimky:

- 1) Odlov kormorána velkého na rybníku/revíru ...*(specifikace rybníků, pozemků či revíru nebo jejich částí)*... je možné uskutečňovat v období od 1. 8. do 31. 3. běžného roku.
- 2) Odlov kormoránů může být vykonáván pouze při dobré viditelnosti. Odstřel nelze provádět na odpočívající ptáky. Odstřel lze provádět pouze v místech, kde je pro ptáky potrava aktuálně dostupná (např. nelze střílet jedince kormorána velkého na plně zamrzlých rybnících či tocích).
- 3) Při lovu bude z hlediska způsobu a denní doby lovu postupováno v souladu s § 45 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Jednorázově může být uloveno maximálně 20 % přítomných jedinců z celkového počtu jedinců kormorána velkého v dohledové vzdálenosti osoby provádějící odlov *(v rámci řízení o výjimce OOP s ohledem na místní podmínky vyhodnotí, zda i při počtech menších než 5 jedinců kormorána velkého jsou naplněny důvody pro povolení odchylného postupu, tj. především zda zde existuje riziko závažné škody nebo ohrožení ostatních živočichů, a může případně stanovit početnost jinak)*.
- 5) Držitel rozhodnutí podrobně seznámí osoby, které budou provádět odstřel (pokud není prováděn nositelem rozhodnutí) s podmínkami rozhodnutí, a to ještě před provedením prvního odlovu.
- 6) V případě přítomnosti více střelců musí být dodržena podmínka, že jednorázově může být uloveno maximálně 20 % přítomných jedinců, tzn. procentuální množství ulovených jedinců se počtem střelců nenavýšuje.
- 7) Usmrcení jedinci kormorána velkého budou zlikvidováni v souladu s požadavky zvláštních předpisů² nebo mohou být poskytnuty pro účely výzkumu a vzdělávání subjektu, který disponuje příslušným povolením ve smyslu ZOPK.
- 8) Bude vedena evidence zastřelených jedinců (místo zástřelu, datum a čas odstřelu, uživatel honitby). Každý usmrcený kormorán bude osobou provádějící odstřel prohlédnut, zda není kroužkován. Nalezené kroužky bude žadatel shromažďovat společně s údaji o místě a datu nálezů. Do 31. 12. každého roku předá žadatel OOP souhrnně evidenci o provedených odstřelech vč. přehledu ornitologických kroužků.
- 9) Odchylný postup se povoluje na 5 let *(jedná se o doporučení; platnost časově omezena být může, a to i na jinou dobu než 5 let - záleží vždy na úvaze příslušného OOP)*.

² Zákon č. 449/2001, o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.

5.6 Odůvodnění

Evropská komise ve výše uvedeném návrhu doporučení „*Great Cormorant: Derogations under the article 9 of the Birds Directive*“ zdůrazňuje, že je nezbytné aby odchylný postup byl povolován na základě rozhodnutí s jasným a dostatečným vysvětlením důvodů, které odkazují na důvody, podmínky a požadavky v člancích směrnice o ptácích. OOP musí proto své rozhodnutí řádně odůvodnit. V odůvodnění se OOP vypořádá s podmínkami, za kterých je možné odchylný postup povolit dle § 5b odst. 1 ZOPK (konkrétní důvod pro povolení a neexistence jiného uspokojivého řešení) a s dalšími požadavky ZOPK (zejména § 45g, případně ochrana ostatních druhů, předmětů ochrany zvláště chráněných území apod.). Při odůvodnění je možné vycházet z údajů uvedených v části „Hodnocení důkazů“. Dále OOP odůvodní též podmínky stanovené ve výroku rozhodnutí. Návrh podmínek uvedených v bodě 5.5.2 tohoto metodického pokynu je pro OOP doporučující, konkrétní úprava zohledňující místní podmínky a další specifika jednotlivých řízení je možná. Konkrétní úprava však musí být vždy řádně odůvodněna.

K odůvodnění podmínek navržených v bodě 5.5.2 lze využít následující argumentaci:

Ad 1)

Predační tlak kormoránů na rybochovných zařízeních i vodních tocích je patrný zejména v období jarního a podzimního tahu a v průběhu zimy. Na rybochovných zařízeních (rybnících) dochází k predaci ryb, dokud nedojde k zamrznutí vodní hladiny, poté se kormoráni koncentrují především na vodních tocích (Musil a Martincová 2004). Dle „dlouhodobých normálů klimatických hodnot za období 1961–1990“ se teploty pohybují pod bodem mrazu v měsících prosinec až březen.

V období od 1. 4. - 31. 7. nedochází k výraznější koncentraci kormoránů a s tím spojenému významnému predacímu tlaku lovicích kormoránů na nezamrzlých vodních tocích. Zároveň se toto období částečně kryje s obdobím rozmnožování, výchovy a dorůstání mláďat ostatních vodních ptáků, a proto je v zájmu ochrany přírody zamezit jejich nadměrnému rušení. V místech významných z hlediska výskytu ptáků, na významných shromaždištích ptáků, v případě pozdního hnízdění citlivých druhů, stejně jako ve zvláště chráněných územích, evropsky významných lokalitách nebo ptačích oblastech, kde jsou předmětem ochrany druhy citlivé k rušení, je možné časový rozsah stanovit odlišně (viz kap. 5.4.3), případně v těchto lokalitách uplatňování odchylného postupu vyloučit. Důvody takovýchto úprav je nutné řádně uvést.

Ad. 2)

Kormorán velký je výhradně denní lovec, z hlediska diurnálního potravního rytmu lze pozorovat dva vrcholy aktivity, a to po rozednění a před západem slunce (Johansen et al. 2001). Odstřel odpočívajících ptáků po lovu je nežádoucí a kontraproduktivní (nevede ke snížení škod) s ohledem na skutečnost, že v důsledku stresu dochází u odpočívajících kormoránů k vyvržení ulovené potravy (Adámek 1991) a následné zvýšené lovecké aktivitě. Zároveň lov kormoránů mimo místa predacího tlaku či mimo období, kdy může ke škodě docházet (např. po dobu zamrznutí vodní hladiny rybníků), neodpovídá podmínkám stanoveným zákonem, resp. směrnicí o ptácích, kdy odchylný postup může být povolen za účelem předcházení vzniku závažných škod (snížení predacího tlaku kormoránů).

Ad. 3)

Ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje zakázané způsoby lovu včetně stanovení denní doby lovu zvěře s podrobnější specifikací u vybraných druhů.

Ad. 4) a 5)

Odstřel jedinců má mít především preventivní účinek (faktická regulace populace je možná pouze zásahy na hromadných hnízdištích nacházejících se mimo území ČR), zároveň však je nutné respektovat cíle směrnice o ptácích, a proto není možné povolit absolutní likvidaci všech přítomných jedinců. Jako udržitelná hranice bylo tedy stanoveno maximálně 20 % aktuálně zjištěného početního stavu kormoránů v dohledové vzdálenosti osoby oprávněné k lovu kormoránů. Toto relativní množství by mělo potřebu prevence škod i snížení dopadů na volně žijící živočichy umožnit, a to i s ohledem na dosavadní praktické zkušenosti s účinností odlovu kormoránů. Hranice 20 % umožňuje provést odstřel (a zaplacení) i zcela malých hejn čítajících 5 jedinců. Škody způsobené jednotlivě lovicími ptáky nejsou zpravidla tak závažné a zároveň lze v těchto případech použít i jiné alternativní metody plašení (střelby do vzduchu, audio nahrávky apod.).

Účinné ochrany dotčeného úseku vodního toku je možné docílit pouze pravidelnými zásahy. Odstřel prováděný mimo místa s přímým vznikem závažných škod situaci neřeší, protože kormoráni se vždy soustřeďují na vhodné lokality a početní ztráty nahradí v rámci fluktuací (lokality optimální jsou neustále doplňovány ze suboptimálních).

Osoby, které budou odstřel kormorána velkého provádět (často půjde o jiné osoby než je adresát rozhodnutí - tím bude vlastník rybochovného zařízení či uživatel revíru, lov kormoránů však může provádět pouze osoba oprávněná podle zákona o myslivosti), by měly být podrobně seznámeny s obsahem rozhodnutí, zejména s jeho podmínkami.

Ad. 6)

V případě přítomnosti více lovců se procentuální počet střelených jedinců (maximálně 20 %) nenavyšuje počtem střelců. Tato podmínka souvisí s podmínkou Ad. 4), kdy cílem prováděné střelby není s ohledem na zákon, resp. směrnici o ptácích stanovené podmínky snižování početního stavu kormorána, ale odvrácení škody na volně žijících živočiších, popř. na rybářství.

Ad. 7)

Kormorán velký nepatří mezi druhy, u nichž není vytvořena tradice konzumace, a zároveň se jedná o živočicha, který je zvěří podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů - z toho důvodu je možné využít odkaz na postup stanovený zvláštními předpisy. Kadávery usmrčených jedinců však mohou poskytnout cenné informace v rámci výzkumu a vzdělávání, proto je vhodné umožnit jejich využití k tomuto veřejnému zájmu subjektům, které disponují příslušným povolením ve smyslu ZOPK (tzn. povolením odchylného postupu ze zákazu držení volně žijících ptáků dle § 5a odst. 1 písm. e) ZOPK).

Ad. 8)

Podmínka upřesňuje způsob naplnění povinnosti stanovené v § 5b odst. 5 ZOPK. Držitel rozhodnutí nahlásí OOP k 31. 12. každého roku zásahy provedené na základě povoleného odchylného postupu. V rámci evidence budou zaznamenávány údaje o místě zástřelu, datu, čase odstřelu a uživateli honitby (případně konkrétním střelci, který lov prováděl). Za účelem efektivního využití usmrčených jedinců k vědeckým účelům by měl být každý usmrčený kormorán osobou provádějící odstřel prohlédnut, zda není kroužkován, a v případě nálezu kroužku by mělo být zajištěno předání tohoto kroužku s údaji o místě a datu nálezu OOP (který je pak předá národnímu koordinátorovi programu sledování ptáků, jímž je Kroužkovací stanice Národního muzea). Údaje z odevzdaných kroužků slouží k bližšímu poznání biologie druhu.

Ad. 9)

Rozhodnutí se vydává na dobu určitou - zpravidla na 5 let. V případném dalším správním řízení budou okolnosti podstatné pro vydání odchylného postupu znovu zváženy a budou zohledněny i zkušenosti z období platnosti předchozích rozhodnutí (počet odstřelených kormoránů, škoda na

rybářství, údaje o složení rybí obsádky, dopad uplatňování odchylného postupu na jiné druhy vodních ptáků, dodržování podmínek rozhodnutí apod.). Jde nicméně o doporučení - záleží vždy na úvaze příslušného OOP. V případě, že dojde k situaci, kdy s ohledem na zájmy ochrany přírody chráněné ZOPK (např. rušení jiných druhů) bude nutná úprava platnosti odchylného postupu a tedy i změna rozhodnutí, bude OOP postupovat podle § 84 odst. 1 písm. b) ZOPK.

V případě, že se povolení týká území ptačí oblasti či evropsky významné lokality, je nezbytné, aby OOP v odůvodnění uvedl, jak posoudil míru ovlivnění předmětů ochrany těchto území dle požadavku § 45g ZOPK. Obdobně (byť to ZOPK výslovně neukládá, ale plyne to obecně z požadavku na zákonnost rozhodování dle správního řádu) je v případě zvláště chráněných území nebo míst výskytu zvláště chráněných druhů nezbytné zabezpečit, aby povolení odchylného postupu nevedlo k porušení základních podmínek ochrany (zákazů) stanovených ZOPK a z odůvodnění rozhodnutí by mělo být zřejmé, jak se příslušný OOP s tímto vypořádal.

OPP může v rámci odůvodnění upozornit na skutečnost, že výjimka nenahrazuje povolení podle jiných právních předpisů, např. dle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

5.7. Další doporučení

S ohledem na navazující řízení podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (řízení dle § 39, případně jiná), je v zájmu efektivy a součinnosti při výkonu státní správy účelné zaslat rozhodnutí o odchylném postupu po nabytí právní moci vždy rovněž příslušnému orgánu státní správy myslivosti.

V případech, kdy se žádost o povolení odchylného postupu bude týkat správního obvodu více orgánů (např. v případě velkých vlastníků rybníků nebo v případě rybářských revírů, které mohou protínat v linii řeky více správních obvodů), lze uplatnit postup dle § 131 odst. 1 písm. c) nebo odst. 2 písm. a) správního řádu, pokud není vedení řízení samostatně, v rozsahu působnosti každého z příslušných orgánů, účelnější z hlediska znalosti místních poměrů apod.

6. Závěrečné ustanovení

Metodické doporučení nabývá účinnosti dnem jeho publikování ve Věstníku MŽP.

V Praze dne

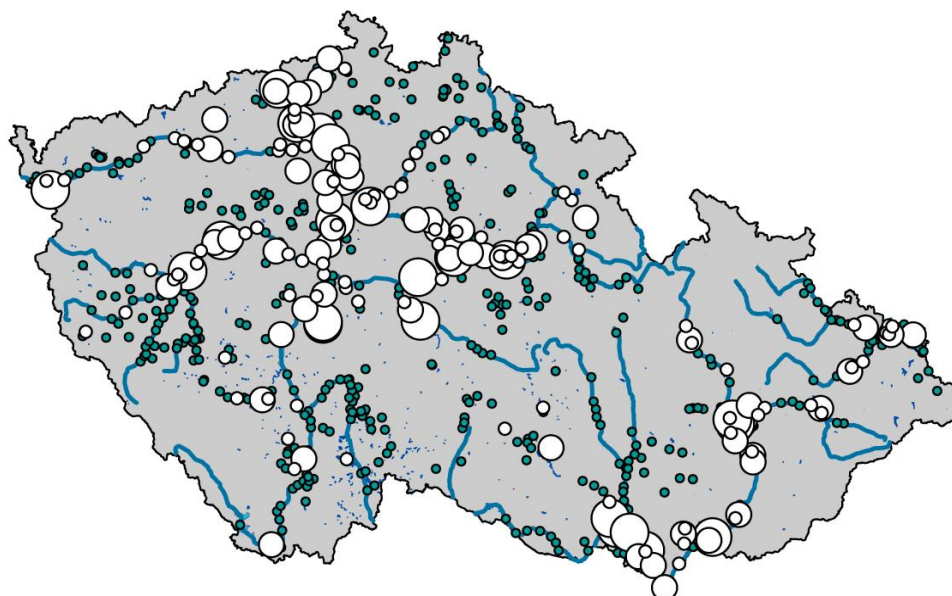
Ing. Tomáš Tesař
náměstek ministra – ředitel sekce ochrany přírody a krajiny

Početnost a distribuce kormorána velkého v České republice v lednu r. 2008, 2009, 2010 a 2011.

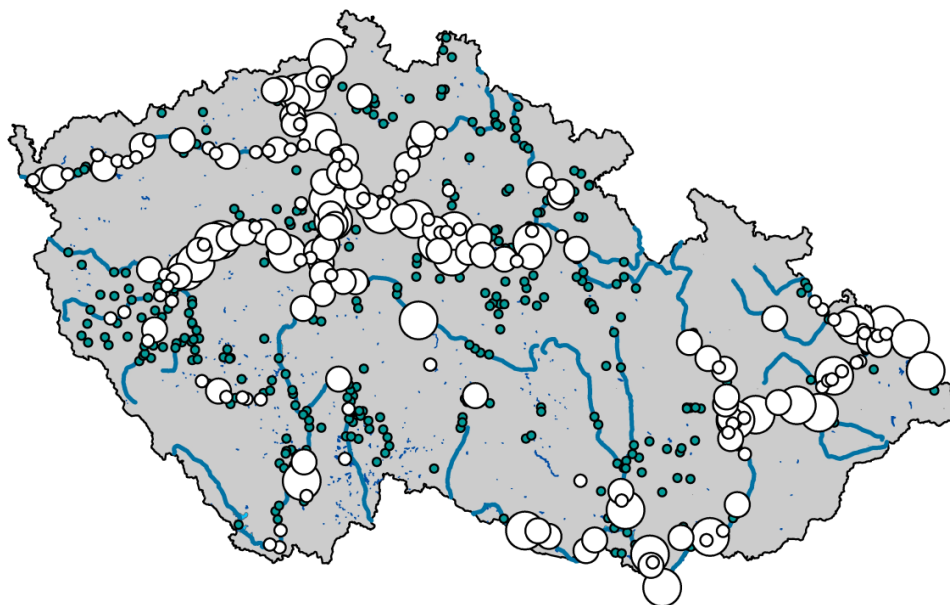
Bílé kroužky představují obsazené lokality, jejich velikost pak udává početnost v kategoriích 1 – 10 ex., 11–100 ex., 101 a více ex. Černé kroužky představují sledované, ale neobsazené lokality.

Mapy byly vytvořeny na základě databáze Mezinárodního (lednového) sčítání vodních ptáků, zpracované v rámci řešení grantového projektu VaV MŽP ČR SP/2d3/109/07 "*Dlouhodobé změny početnosti a distribuce vodních ptáků v České republice ve vztahu ke změnám klimatu a životního prostředí*" (viz například Musil & Musilová 2009, 2010, 2011). Zimní mezinárodní sčítání vodních ptáků probíhá pouze dva dny v lednu. Získané údaje tedy vyjadřují početnost zjištěnou jednorázovým sčítáním a s ohledem na termín sčítání indikují především stav v době zámrazu rybníků (údaje jsou tak využitelné především v případě vodních toků). Při tvorbě map byl použit mapový podklad © ESRI & NASA 2007.

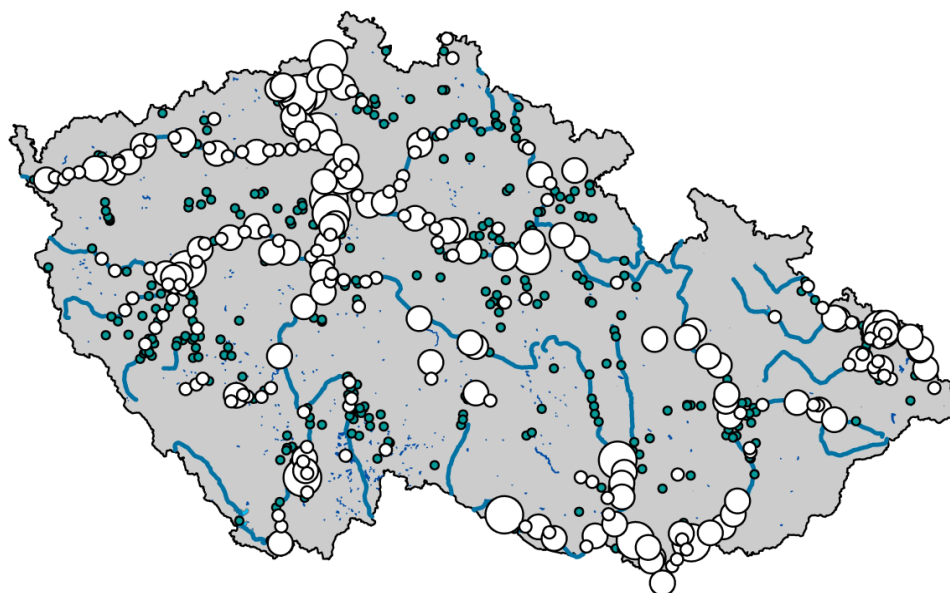
leden r. 2007

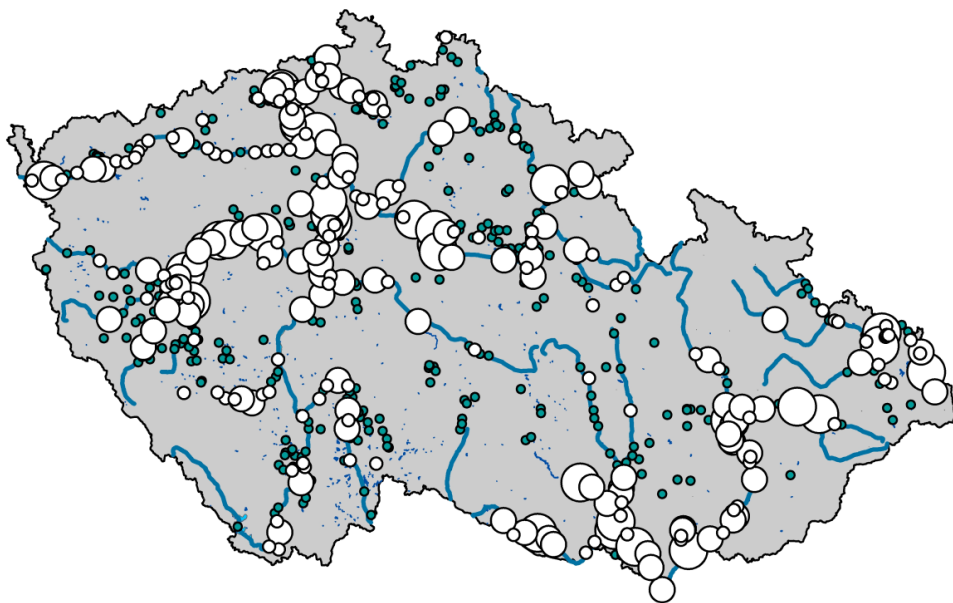
leden r. 2008

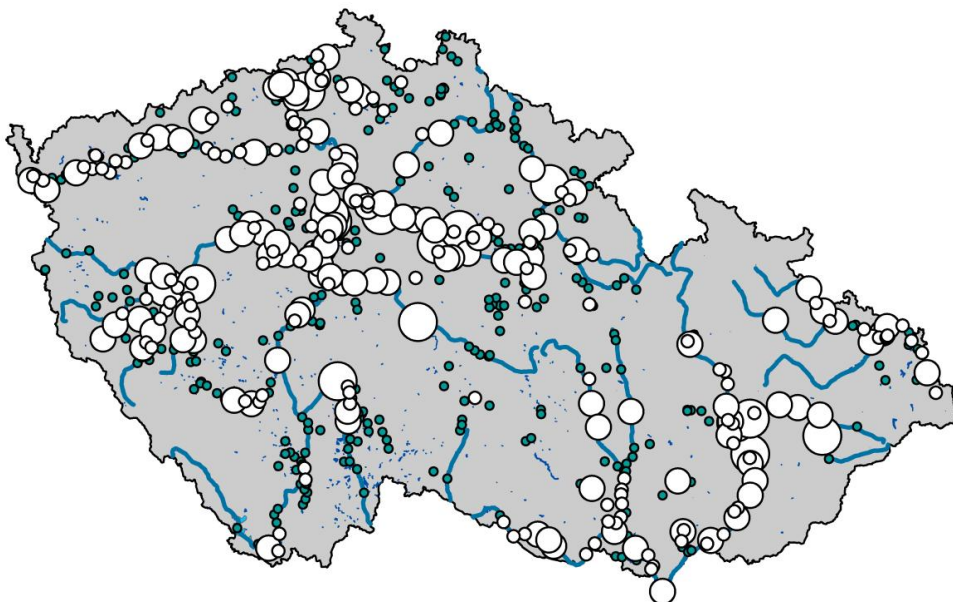
leden r. 2009

leden r. 2010

leden r. 2011

**Přehled literatury použité při přípravě metodického pokynu a využitelné jako podklad
při vydávání rozhodnutí o povolení odchýlného postupu dle § 5b odst. 1 ZOPK**

- Adámek Z. 1991: Potravní biologie kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo* L.) na nádržích Nové Mlýny. Bulletin VÚRH Vodňany 4: 105–111.
- Adámek Z. 2003: Potravní spektrum kormorána velkého. Rybářství a predátoři, sborník referátů z odborného semináře, Praha.
- Adámek Z., Kortan D. 2002: Složení potravy kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) na produkčních rybnících Českobudějovicka a Pohořelicka. Produkce násadového materiálu ryb a raků, sborník příspěvků z konference, Vodňany, 86 – 91.
- Adámek Z., Vostradovský J., Dubský K., Nováček J., Hartvich P. 1997: Rybářství ve volných vodách. East Publishing, Praha.
- Andreska J., Čech M., Rusňák Š. 2007: Kormorán velký v Čechách a jeho potrava na zimovišti v Praze. Živa 5: 228 – 230.
- Balbín [Balbinus] B. 1679: Miscellanea historica regni Bohemiae. Vol. 1. Georgius Czernoch, Praha.
- Carss D. N. (ed) 2002: Reducing the conflict between Cormorants and fisheries on a pan-European scale. REDCAFE, Final Report: 1 – 169.
- Cepák J., Klvaňa P., Formánek J., Hořák D., Jelínek M., Schröpfer L., Škopek J., Zárybnický J. (eds) 2008: Atlas migrace ptáků České republiky a Slovenska. Aventinum, Praha.
- Cramp S. and Simmons K. (eds) 1997: Birds of Europe, the Middle East and North Africa. I. Ostrich to Ducks. Oxford University Press.
- Čech M., Hladík M. 2005: Potrava kormorána velkého (Vltava ve Vyšším Brodu, zima 2004/05). Rybářství 12: 8 – 9.
- Evropská komise: Návrh doporučení (Draft Guidance) „*Great Cormorant: Derogations under the article 9 of the Birds Directive*“.
- Gaumert T., Slavík O., Hladík M. 2008: Rybí fauna toku Labe – hodnocení podle Rámcové směrnice o vodách. Mezinárodní komise pro ochranu Labe, Magdeburg.
- Hartvich, P., Vácha, F., Flajšhans, M. 2002: Metodika pro výpočet škod způsobených úbytkem rybí obsádky v rybnících v důsledku povodní pomocí kontrolních odlovů. Metodika MZe ČR, 14 p.
- Hudec K. (ed.), 1994: Fauna ČR a SR, sv. 27. Ptáci I. Academia. Praha
- Johansen R, Barrett R. T, Pedersen T. 2001: Foraging strategies of Great Cormorants *Phalacrocorax carbo carbo* wintering north of the arctic circle. Bird Study. 48, 59–67.
- Jurajda P., Slavík O., Adámek Z. 2010: Monitoring ryb v tekoucích vodách ČR v souvislosti s rámcovou směrnicí 2000/60/ES: plůdek nebo dospělé ryby? VTEI 3/2010, VÚV T.G.M. Praha.
- Keller T. M., Lanz U. 2003: Great Cormorant *Phalacrocorax carbo sinensis* management in Bavaria, south Germany – What can we learn of seven winters with intensive shooting? *Vogelwelt* 124: 339–348.
- Musil P., Martincová R. 2004: Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo sinensis*).
- Musil P. et al 2007: Vyjádření ke studii - Vliv predáčního tlaku vydry říční (sp.), kormorána velkého (sp.), volavky popelavé (sp.) a dalších rybožravých predátorů na rybí společenstva vodních toků a rybochovných zařízení v roce 2006.
- Musil P. Macháček P., Musilová Z., Pavelka K., Podhrazský M. 2010: Počet hnízdních párů kormorána velkého v České republice v roce 2010. *Aythya* 3: 97–98.
- Musil P., Musilová Z., Haas M. 2009: Rozšíření a početnost hojnějších druhů vodních ptáků v lednu 2008 a 2009. *Aythya* 2: 10–62.

- Musil P. & Musilová Z. 2010. 45 let Mezinárodního sčítání vodních ptáků (IWC) v České republice. *Aythya* 3: 2–14.
- Musil P., Musilová Z. 2011: Rozšíření a početnost hojnějších druhů vodních ptáků v lednu 2010 a 2011. *Aythya* 4: 14-68.
- Musilová Z., Musil P., Haas M., Strnad M., Skuhrová M. 2009: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2008 a 2009. *Aythya* 2: 1 – 9.
- Musilová Z., Musil P., Haas M. 2011: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2010. *Aythya* 3: 19 – 30.
- Musilová Z., Musil P., Haas M. 2011: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2011. *Aythya* 4: 1 – 13.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3206/2007
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3961/2009
- Sdělení č. 22 odboru legislativního k problematice poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy za škody způsobené na rybách v rybářských revírech publikovaného ve Věstníku MŽP v září 2006.
- Šťastný K., Bejček V., Hudec K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice, 2001-2003. Aventinum. Praha
- Thompson, D. W. 1910: *Historia Animalium*. In *The Works of Aristotle*, Vol. VIII, p. 632a. Eds. J. A. Smith and W. D. Ross, Oxford (electronic version).
- Valová Z., Jurajda P., Janáč M. 2006: Spatial distribution of 0+ juvenile fish in differently modified lowland rivers. *Folia Zoologica* 55 (3): 293 – 308.